

De Keizerlijke Commanderie der Edele Haspengouwse Fruyteniers en hun Gastronomie.

Leuze : “Voor Haspengouw en het Fruit”

De Keizerlijke Commanderie voor het stadhuis in Sint-Truiden met burgemeester Veerle Heeren en de schepenen Ingrid Kempeneers, Jo François, Hilde Vautmans. In het midden (in kostuum) de stichter en ere-grootmaarschalk Firmin Aerts en met rechts naast hem de huidige voorzitter, Grootmaarschalk Jos Lacroix. Uiterst rechts Huguette Hendrickx, maarschalk-secretaris.

Inleiding

In ons finaliteitsjaar Toeristische Gids Limburg (Syntra Hasselt) kregen we van onze docent Luk Indesteege de uitdagende opdracht om in het kader van het vak Volkskunde, een Limburgse traditiedrager te interviewen en het verhaal aan de eeuwigheid van het “digitale” papier toe te vertrouwen.

Ver hoefde ik niet te zoeken, want een goede vriend van me, Daniël Graf, was dadelijk bereid om me dit interview toe te staan, samen met zijn partner Huguette Hendrickx. Beiden zijn ze actief in de [Keizerlijke Commanderie der Edele Haspengouwse Fruyteniers en hun Gastronomie](#). Een soort broederschap of confrérie die de allesbehalve misplaatste verering van ons Haspengouws fruit levend wil houden en zelfs nationaal en internationaal wil promoten. De leden van de Commanderie zijn dan ook traditiedragers bij uitstek.

Het was een aangenaam gesprek die tweede Kerstdag in december 2023 ten huize van Huguette Hendrickx, Maarschalk-Secretaris van de Commanderie. Samen met Daniël Graf, Aspirant-Maarschalk, hebben zij me met veel passie en patine hun verhaal gedaan. In het gezelschap van een lekker drankje zoals dat in gastvrij Limburg ook een traditie is.

Stichting, doelstellingen, [statuten](#) en bestaansredenen.

De Commanderie werd opgericht op 23 juni 1975 door de toenmalige burgemeester van Sint-Truiden, [Firmin Aerts](#) (Gingelom 1929)¹, thans Ere-Grootmaarschalk, samen met 18 andere stichtende leden uit de Haspengouwse fruitsector. De Commanderie was sindsdien onafgebroken actief en zal dit jaar op 23 juni 2024 haar 49ste verjaardag vieren. Nog één jaartje en op 23 juni 2025 mag er voor “Keizerlijk” dan ook nog “Koninklijk” komen te staan 😊.

¹ Gewezen burgemeester van Sint-Truiden en staatssecretaris voor Energie en staatssecretaris voor Volksgezondheid en Leefmilieu

Firmin Aerts oprichter van de Keizerlijke Commanderie

De Keizerlijke Commanderie der Edele Haspengouwse Fruyteniers en hun Gastronomie. Ik hoor jullie al zeggen, dat is een hele mond vol...fruit. Daar hoort een woordje uitleg bij.

Keizerlijk duidt op het feit dat onze contreien, het Graafschap Loon en het Prinsbisdom Luik, beide deel uitmaakten van het Heilig Roomse Rijk waar de Duitse Keizer de plak zwaaide.

“Commanderie” verwijst dan weer naar de Duitse Orde of Teutoonse Orde die bestond uit militaire religieuzen ter verdediging van het Heilig Land tijdens de Kruistochten en na de Kruistochten ter verdediging van het geloof in West-Europa. Het was zowat de privé-militie van de Duitse Keizer. Het was tijdens die kruistochten een burgerlijk hospitaalbroederschap dat tot op vandaag liefdadigheid als één van hun grondvesten beschouwt. Graaf Arnold III van Loon schonk hun in 1220 na die kruistochten land waar ze de Commanderie van Alden Biesen stichtten. De commanderijen van Ordingen en Bernissem bij Sint-Truiden waren onderhorig aan Alden Biesen. De Keizerlijke Commanderie is uiteraard geen militair genootschap maar steunt nu de zorgfunctie van zorgstad Sint-Truiden met fruit en hand- en spandiensten. De bedeling van fruit voor scholen, bezoeken aan woonzorgcentra en de ontvangst van nieuwe inwoners van de stad zijn hiervan maar een paar voorbeelden. Maar uiteraard is de promotie, het in de kijker zetten van ons fruit hun hoofdbekommernis.

Als we even zoeken naar het woord “Fruytenier”, vinden we dat dat een fruitverkoper was. Het was een middeleeuws ambacht met een eigen gilde en deken.

Dat ze in de Keizerlijke Commanderie worden aangeduid als Edel is mooi meegenomen. Edel betekent dan ook “met goede eigenschappen”. Het “edele” verwijst historisch naar de vele adellijke titels binnen de Teutoonse Orde: de commandeurs waren stevast adellijke mensen, vaak tweede of derde in de opvolging van hertogen, graven, en markiezen waarbij enkel de oudste zoon grond en kasteel kreeg en de andere kinderen, indien niet uitgehuwelijkt, een carrière binnen de kerk kregen.

Dat ze uit Haspengouw komen is de evidentie zelf.

...en hun Gastronomie. Wat ben je met al dat fruit zonder er ook lekkere gerechtjes en dranken mee te bereiden? De Keizerlijke Commanderie draagt deze culinaire traditie uit en organiseert in dat verband heel wat activiteiten waarover straks meer.

De Keizerlijke Commanderie stelt zich als doel om Sint-Truiden, Haspengouw en haar fruit en al haar nevenproducten in de kijker te plaatsen en te promoten, zowel lokaal, regionaal, nationaal en internationaal.

De Commanderie kiest als wapen: van lazuur, met tweekoppige arend van goud, beide bekroond van hetzelfde; de arend in het hart beladen met de letters ST van sabel. Het schild is overtopt met een kroon van goud, en geheel omgeven van fruit

De Keizerlijke Commanderie heeft het statuut van een feitelijke vereniging en ondersteunt de doelstellingen van [Pro Belgica VZW](#), die aan de Commanderie de investituur verleende op 20 januari 1976.

De Keizerlijke Commanderie voor het kasteel van Ordingen, destijds eveneens een commanderie van de Duitse (Teutoonse) Orde die afhing van de landcommanderij te Alden Biesen.

Activiteiten en realisaties

De jaarlijkse overhandiging aan de Koning van een fruitmand

Jaarlijks in oktober, na de nieuwe oogst, brengt een delegatie van de Keizerlijke Commanderie een bezoek aan het Koninklijk Paleis om aan de Koning de fruitmand te overhandigen. Om de 5 jaar neemt de koning die fruitmand persoonlijk in ontvangst.

Overhandiging aan de koning van de fruitkorf door een delegatie van de Keizerlijke Commanderie.

Fotowedstrijd "Fruitige Beelden" en Haspengouwse Fruitedichter 2022-2024 Margot Delaet

Jaarlijks richt de Keizerlijke Commanderie een [fotowedstrijd](#) in met als thema "Fruitige Beelden" om op die manier ons fruit op een artistieke wijze aan de buitenwereld te tonen.

In combinatie met een gepast gedichtje van de [frutedichter](#) van de Commanderie, leidt dit tot oogverblindende taferelen.

de zon schijnt nieuw licht
op de zaken, op de
bladeren
de lucht is licht-blauw
van laten en
wit van wolken die
zichzelf oplossen

1ste Prijs "Fruitige beelden" editie 2022 – Veerle Houbrechts "Before the Harvest"

Wedstrijd "Beste Fruittob" en "Beste Oude Fruitbereiding - jaargang 2023

Zoals reeds gezegd kan je met fruit alle kanten uit. De lekkerste gerechtjes en drankjes spruiten voort uit de culinaire tradities van het Haspengouwse volk.

Zo looft de Keizerlijke Commanderie jaarlijks een prijs uit voor de beste [Fruittob](#), waarbij diverse Haspengouwse fruitsoorten in lagen worden gestapeld en waarbij elke laag overgoten wordt met jenever van bij ons. Alles lekker laten macereren en hopen op die eerste plaats! Ook niet Haspengouwers kunnen meedingen naar die prijs die uitgereikt wordt tijdens de jaarlijkse Fruitmarkt.

Opgelet als je aardbeien in jouw fruittob wil verwerken, want *Petrus en Paulus nemen de aardbeien mee op 29 juni!*

Deze laureate uit 2013 legt alles haarfijn uit in het [volgende videofragment!](#)

Fruittobwedstrijd

Daarnaast is de Keizerlijke Commanderie ook de initiatiefnemer om jaarlijks een wedstrijd voor de [beste fruitbereiding](#) te organiseren. Je kan meedingen met gebak, gelei, confituur, drankjes, siropen en noem maar op. Een aantal [publicaties](#) van de Keizerlijke Commanderie bevatten de neergeschreven recepten van de beste inzendingen.

Eén van de publicaties

Oude fruitbereidingen

Uitreiking “Gouden Appel”

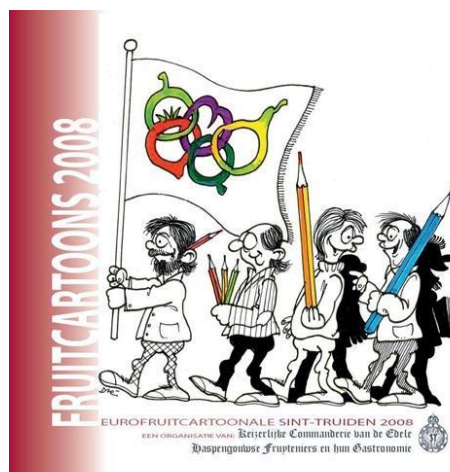
Een minder bekend spreekwoord om iets heel mooi te benadrukken luidt als volgt: *“Ik breng je Gouden Appels op Zilveren Schalen”*. Dat spreekwoord indachtig, bracht de Keizerlijke Commanderie op het idee om een tweejaarlijkse prijs te organiseren voor instellingen, bedrijven, organisaties, horecazaken of diensten, scholen, privépersonen, die zich verdienstelijk maken om het Haspengouws fruit en de Haspengouwse tradities te promoten en in ere te houden. Jan Withofs van het Veilinghuis in Sint-Truiden, was de eerste laureaat. Hij verwerkt ons fruit in heel wat gerechten, van een fruitsoep tot dessert.

Jan Withofs en vader Luc Withofs van het Veilinghuis in Sint-Truiden, eerste laureaat van de “Gouden Appel” in 2023.

Cartoonale

In 2008 namen 417 cartoonisten uit 28 landen deel aan de Eurofruitcartoonale. De geselecteerde werken werden tentoongesteld in het CC De Bogaard in Sint-Truiden.

Bloesemzegeningen en fruitreuzen

Ons Haspengouwse fruit komt er niet zomaar en vooraleer we *de kers op de taart* mogen plaatsen en *de rijpste pruimen geschud zijn*, moeten de bloesems gezegend worden, de bloemetjes en de bijtjes in actie schieten en de weergoden geprezen worden. De Keizerlijke Commanderie verleent aan dit traditiegebeuren jaarlijks haar medewerking, hoe kan het ook anders.

In april van 2024 vindt de 74ste editie van deze toch wel bijzondere plechtigheid plaats. Het bloesemseizoen zorgt jaarlijks voor een quasi complete bezettingsgraad van hotels en B&B's en draagt in belangrijke mate bij tot de Truiense en Haspengouwse economie.

Bloesemzegening aan het kerkje van Guvelingen bij Sint-Truiden. De priester gevolgd door burgemeester en schepenen met in hun kielzog een delegatie van de Keizerlijke Commanderie.

In Sint-Truiden leven ook 7 [fruitreuzen](#) genoemd naar onze fruitsoorten. Kraker en Kernielse met hun kinderen Bigareau en Kapucientje, onze kersenreuzen. De appel en de peer worden belichaamd door de reuzen Jonagold en Conférence. En ons *zomerkoninkje*, de aardbei, werd vereeuwigd in de reus Elsanta. De eeuwenoude reuzentraditie stamt uit de middeleeuwen en weerspiegelt de identiteit van een stad. Men voert ze vaak op in processies en optochten.

De Keizerlijke Commanderie draagt bij tot de conservering van deze lokale folklore.

Ook de Fruitreuzen zijn van de partij en presentator Peter Preuveneers is de ideale vragensteller. Uiterst links de Jeugdambassadeur van de Keizerlijke Commanderie

De intronisatie en het jaarlijks kapittelbanket

Elk jaar organiseert de Keizerlijke Commanderie een [kapittelbanket](#) dat in 2024 doorgaat in de Minderbroederskerk in Sint-Truiden. Op zo een banket worden prominente figuren uitgenodigd die een wezenlijke bijdrage hebben geleverd voor de promotie van het fruit en de Haspengouwse fruitstreek. Een aantal van deze genodigden worden lid gemaakt van de Commanderie door [intronisatie](#). Maar ook de aspirant-maarschalken worden door intronisatie tot maarschalk verheven.

Bij de intronisatie wordt de eed afgelegd: "Voor Haspengouw en het Fruit!"

Voorzitter Jos Lacroix introniseert

Het feesten en leuke evenementen

Jaarlijks worden heel wat activiteiten georganiseerd voor de leden zelf. Zo zijn er zomer- en winterententjes, een nieuwjaarsententje, uitstapjes. Naast al die kapittelactiviteiten kan je je al voorstellen dat er heel wat afgefeest wordt voor het goede doel. Een maarschalk heeft dan ook een drukke agenda!

Nationale en internationale uitstraling

De Keizerlijke Commanderie is één van de vele organisaties die actief zijn in de promotie van hun streek en haar produkten. Zo heb je de [Confrérie van de Hasseltse Jenever](#), het [Kapittel van de Confrérie van Waver](#), het Kapittel van Sclessin, de [Confrérie des Coyeûs di Mangnêye](#), het Kapittel van de Hasseltse Speculaas en talrijke andere broederschappen in Vlaanderen, [Wallonië](#), Brussel maar ook in het buitenland.

Al die broederschappen nodigen elkaar ook uit op hun kapittelbanketten en andere evenementen.

Internationaal mag de Commanderie er prat op gaan dat zij de tweede Vlaamse broederschap is die lid is van CEUCO (Conseil Européen de Confréries Enogastronomiques). Enogastronomie houdt zich bezig met de kunst van typische gerechten en dranken. Het volgende congres van CEUCO gaat door in de Griekse havenstad Piraeus in november 2024.

Alle afvaardigingen van de CEUCO leden samen op de foto. Een bont gezelschap!

Traditieoverdracht en Jeugdambassadeur.

Een traditie in stand houden is enkel mogelijk wanneer ze wordt doorgegeven. Naast alle activiteiten die daartoe zeker bijdragen, heeft de Keizerlijke Commanderie ook een [jeugdambassadeur](#), die de schakel vormt tussen het praesidium

en de jeugd. Hij of zij wordt gekozen uit de kinderen van Haspengouw en heeft als taak over projecten ter promotie van het fruit bij scholen en jeugdbewegingen, kinderen en jongeren te brainstormen met de leden van de commanderie. Als de school het OK vindt, mag de jeugdambassadeur ook mee naar het Koninklijk Paleis om de fruitmand te overhandigen.

Schouderlint van de Jeugdambassadeur

Over oorkonden, toga's, linten en borstplaten

Hieronder zie je een afbeelding van de officiële keure of oorkonde, waarbij Pro Belgica vzw de investituur verleent aan de Keizerlijke Commanderie. Een document om terecht fier over te zijn!

Keure of oorkonde waarbij Pro Belgica vzw de investituur verleent aan de Keizerlijke Commanderie

De ceremoniële kledij van de Maarschalken is de toga. Na 41 jaar werd het tijd om die een nieuw flatterender elan te geven. Het ontwerp in koningsblauw is van de hand van Miek Peere uit Zepperen en de mantels werden gemaakt in eigen stad door de afdeling Kleding-Mode-Accessoires van het Centrum van Volwassenonderwijs van KCST met steun van het Stadsbestuur. “De Keizerlijke Commanderie is immers een ambassadeur van onze streek en helpt ons Haspengouw op de kaart te zetten in binnen- en buitenland”, aldus Veerle Heeren, gewezen burgemeester van Sint-Truiden.

Het praesidium van marschalken in hun nieuwe toga's

Over de schouder dragen de leden van het praesidium een ceremonieel lint, de epitoga. Om de hals een borstplaat met daarop eveneens het wapenschild.

Borstplaat met wapenschild

Epitoga van de traditiedrager met het embleem van CEUCO waarvan de Commanderie lid is.

Structuur en hiërarchie

De keizerlijke Commanderie wordt bestuurd door een [praesidium](#) van 18 leden, bestaande uit een voorzitter met de titel van Grootmaarschalk en 18 maarschalken en aspirant-maarschalken, telkens met een eigen functie binnen de werking.

Daarnaast treedt de fruitdichter op als praesidium-assistent.

Ook worden er [ere-orden](#) toegekend. Zo is er de titel van [Eregrootmaarschalk](#) die wordt toegekend aan ministers en provinciegouverneurs. [Eremaarschalken](#) worden gekozen uit leden van de wetgevende en uitvoerende machten zoals volksvertegenwoordigers, senatoren, burgemeesters van Borgloon, Sint-Truiden en Tongeren en aan de voorzitters van de Haspengouwse veilingen.

Daarna zijn de [Grootofficieren](#) aan de beurt. Deze eretitel wordt onder meer toegekend aan militaire bevelhebbers en voorzitters van andere confréries.

Het rijtje wordt afgesloten met de [Officieren](#) voorgedragen uit vertegenwoordigers van de fruitsector, schooldirecteurs en leden van andere broederschappen

Minister Jo Brouns wordt eregrootmaarschalk

Werking en financiering

De Keizerlijke Commanderie is zelfbedruipend. Wel stelt de Stad Sint-Truiden haar infrastructuur en materieel ter beschikking om heel wat evenementen mogelijk te maken.

Voor de kapittelbanketten wordt wel een toegangsprijs aan de genodigden gevraagd en in sommige gevallen draagt de Stad een financieel steentje bij.

Slot- en dankwoord

Het in standhouden van een traditie is een belangrijk element ter vrijwaring van ons cultureel erfgoed. Het evolueert mee met het maatschappelijk leven zonder de kernwaarden van de traditie te verwaarlozen. De Keizerlijke Commanderie slaagt daarbij met glans in haar doelstellingen. Dat mag duidelijk zijn.

Ik wens daarom mijn gastheer en gastvrouw, als terechte traditiedragers, van harte te bedanken voor hun medewerking aan deze opdracht en hoop dat zij nog lang de zadjes van het fruit en onze fruitstreek Haspengouw mogen zaaien en de vruchten ervan mogen oogsten.

Voor Haspengouw en het Fruit!

Gegevens

- Interviewer

Jo Fabré

Datum interview: 26 december 2023

Ten huize van Huguette Hendrickx – Wilderen

- Informanten - traditiedragers

Huguette Hendrickx

60+

Gepensioneerd – vrijwilliger stad Sint-Truiden

Maarschalk-Secretaris van de Keizerlijke Commanderie

Daniël Graf

60+

Gepensioneerd – vrijwilliger stad Sint-Truiden

Aspirant-Maarschalk van de Keizerlijke Commanderie

Mijn fiere gastvrouw en gastheer, traditiedragers Huguette Hendrickx en Daniël Graf met toga, borstplaat en lint

Bronnen (capita selecta)

Cursus Volkskunde, Luc Indestege

Website [Keizerlijke Commanderie der Edele Haspengouwse Fruyteniers en hun Gastronomie](#)

Krantenartikel 28.10.2019 HLN, "[90-jarige Firmin Aerts zet stap terug uit Keizerlijke Commanderie van de Edele Haspengouwse Fruyteniers en hun Gastronomie](#)"

Krantenartikel 9.07.2019 HLN, [Op bevel van de Keizerlijke Commanderie van Edele Haspengouwse Fruyteniers: "Hoog tijd om te starten met je fruittob"](#)

Krantenartikel 13.11.2023 HBVL, [Keizerlijke commanderie op zoek naar Haspengouwse fruitdichter](#)

Krantenartikel 9.07.2016 HBVL, [Fotowedstrijd moet het Haspengouw fruit verheerlijken](#)

Krantenartikel 9.07.2016 HBVL, [Nieuwe toga's voor Keizerlijke Commanderie](#)

Krantenartikel 9.07.2016 HBVL, [Cursisten naaien maken nieuwe kledij voor Commanderie](#)

Krantenartikel 18.04.2016 HBVL, [Bloesems en tractoren krijgen flinke zegening](#)

Artikel Visit Sint-Truiden, [Fruitreuzen](#)

[Facebookpagina Keizerlijke Commanderie](#)

Muziek en video over Haspengouw en Fruit

[Haspengouw door Vief&Ed](#)

[Haspengouw lied "Mijn mooi Haspengouw"](#) , Frans Vanhoven, M.J. Arnold

[STVV Trots van Haspengouw](#), Bendido ft. Annelies

[Limburgs volkslied – Maarten Cox](#)

[Limburg Allein – Jo Erens](#)

[Haspengouw in beeld | Visit Limburg](#)

[160 nieuwe inwoners maken kennis met Truiense cultuur op onthaalfeest](#)